

Valsts ieņēmumu
dienests

Metodika algas nodokļu – IIN un VSAOI – plaisas novērtējumam no nedeklarētās darba samaksas («aplokšņu algas») 2025. gadā

2026. gada augusts

VALSTS IEŅĒMUMU DIENESTS

Valsts ieņēmumu
dienests

Algas nodokļu – IIN un VSAOI – plaisas novērtējuma no nedeklarētās darba samaksas metodika

Novērtējumā izmantotie dati

Valsts ieņēmumu
dienests

Novērtējumā tiek izmantoti dati no darba devēju ziņojumiem (DDZ) par taksācijas mēnesi, ziņām par darba ņēmējiem un nodokļu maksātāja reģistrācijas datus:

- darba devēja reģistrācijas kods;
- darba ņēmēja reģistrācijas kods;
- darba devēja teritoriālās vienības klasifikatora (*ATVK*) kods;
- darba devēja pamatdarbības *NACE* 2.1.kods;
- darba ņēmēja nostrādātās darba stundas;
- darba ņēmēja gūto darba ienākumu summa;
- darba ņēmēja profesijas kods;
- darba ņēmēja demogrāfiskie parametri un nodokļu atvieglojumu režīmi.

Analizētās darbavietas

Valsts ieņēmumu
dienests

- Novērtējumu **neveic** budžeta iestādēm, sabiedriskām vai reliģiskām organizācijām, kā arī darba devējiem valsts, pašvaldību, reliģisko un sabiedrisko organizāciju sektorā.
- Novērtējumā **netiek** iekļautas šādas darba ņēmēju grupas:
 - valdes locekļi, kuri vienlaicīgi ir arī attiecīgā uzņēmuma īpašnieki;
 - nepilngadīgie darba ņēmēji;
 - profesionālie sportisti;
 - darba ņēmēji, kas atrodas brīvības atņemšanas iestādē.
- Novērtējumam izraugās darbavietas, kuru mēneša atalgojums ir zemāks par 80 % no «normālā» atalgojuma.

Novērtēšanas metodikas būtība

Valsts ieņēmumu
dienests

Tā kā darba samaksa ir atkarīga no nodarbināto profesijas un nostrādātā laika, nedeklarēto darba ienākumu novērtējuma vajadzībām tiek novērtēta katras darbavietas atbilstība divām darba samaksas komponentēm:

- **vidējai stundas tarifa likmei, kura ir «normāla»** noteiktai profesijai noteiktā plānošanas reģionā konkrētā mēnesī;
- **vidējam darba stundu skaitam, kurš ir «normāls»** noteiktai profesijai noteiktā plānošanas reģionā konkrētā mēnesī.

Ja minētajām komponentēm veidojas būtiska neatbilstība vidējam lielumam, kas tiek uzskatīts par «**normālu**» konkrētās profesijas, reģiona un taksācijas perioda darbavietai, tiek identificēts nedeklarētās samaksas risks.

Kas ir «normālais» atalgojums?

VID izmantotie principi darbavietas «normālā» atalgojuma, stundas tarifa likmes un nostrādāto stundu skaita noteikšanai

Valsts ieņēmumu
dienests

Izmantotie dati

- «Normālu» vērtību noteikšanā izmanto datus tikai par tām darbavietām, kuras sniedz pilnīgu informāciju par nodarbināto darba ienākumiem, nostrādāto stundu skaitu un profesijas kodu un kurās gan darba ienākumi, gan nostrādātās stundas ir lielākas par nulli.
- «Normālu» vērtību noteikšanā neizmanto to darba devēju datus, kuriem analizējamā periodā tika identificēti «aplokšņu algu» riski.

Netipiski augstu vērtību izslēgšana

Lai noteiktu «normālās» vērtības, izmanto statistiski «tīrītus» atalgojuma datus, kuriem piemērota starpkvartiju diapazona metode, pamatojoties uz vidējās stundas tarifa likmes rādītāju, izslēdzot netipiski augstas vērtības.

Precizitātes paaugstināšana atsevišķām riska profesijām

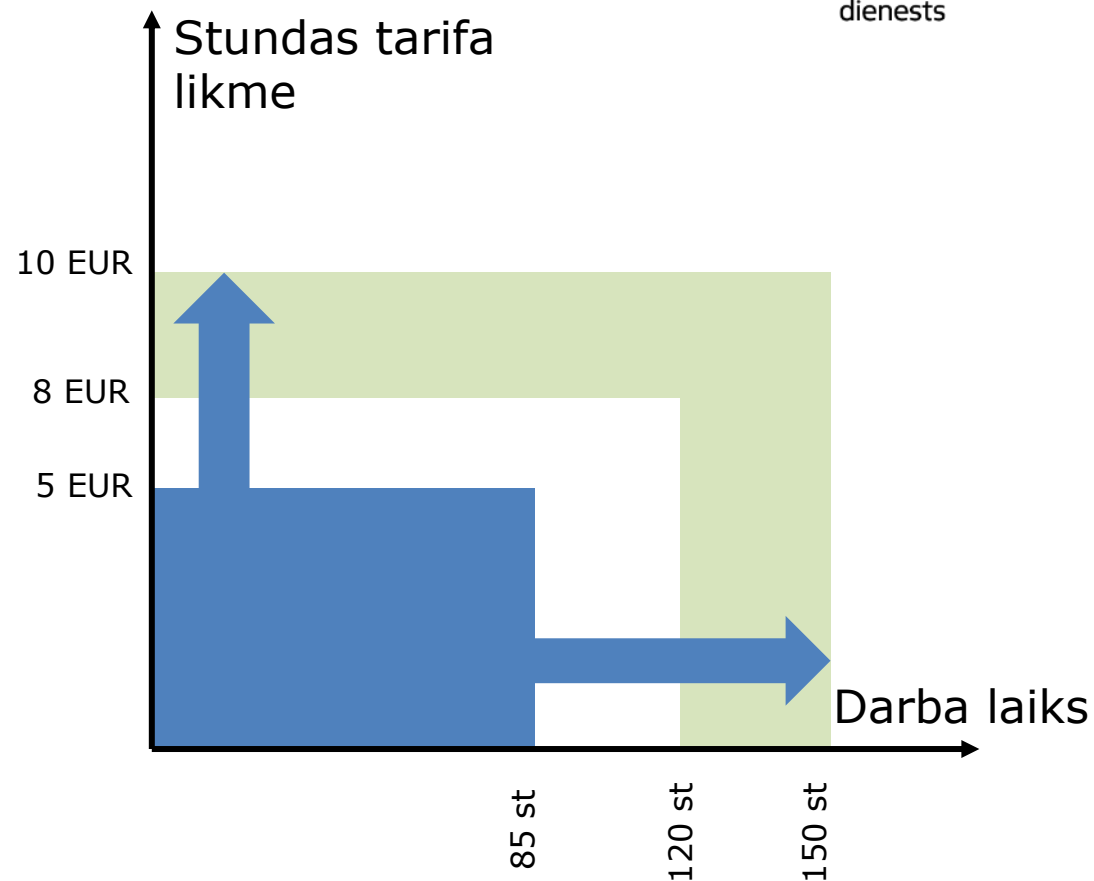
Ja atsevišķās profesijās ēnu ekonomika ir izteikti izplatīta, ietekmējot atalgojuma statistikas parametrus, precizitātes paaugstināšanai izmanto tikai nodokļu maksātāja reitinga līmeni "A" ieguvušo darba devēju datus.

Šobrīd šī pieeja tiek izmantota šādām profesijām: taksometra vadītājs (profesijas kods: 832205); frizieris (profesiju kodi: 514101, 514105, 516410, 514104, 514107); manikīra un pedikīra speciālists (profesijas kodi: 514207, 514208); autoatslēdznieks (profesijas kods: 723104); automehāniķis (profesijas kods: 723102); kravas automobiļa vadītājs (profesijas kods: 833203); pavārs (profesijas kods: 512002); bārmenis (profesijas kods: 513202); viesmīlis (profesijas kods: 513101).

Novērtējuma veikšanas princips

Ilustratīvs piemērs:

- profesijas «normālais» atalgojums ir 1500 EUR, strādājot 150 stundas ar 10 EUR stundas tarifa likmi;
- darbavietas, kurām netiks aplēsta nedeklarētā alga, ir darbavietas ar atalgojumu virs 1200 EUR. Darba laika zemākā ticamības robeža – 120 stundas, stundas tarifa likmes ticamības zemākā robeža – 8 EUR (jeb 80% no «normālām» vērtībām);
- analizētai darbavietai deklarētie ienākumi veido 425 EUR, ja darba laiks ir 85 stundas un stundas tarifa likme 5 EUR;
- nedeklarētie ienākumi tiek aplēsti, pielīdzinot stundas tarifa likmi profesijas «normālai» tarifa likmei (no 5 līdz 10 EUR). Ja nav objektīva pamatojuma nepilna laika darbam, deklarētais darba laiks tiek pielīdzināts «normālam» darba laikam (no 85 līdz 150 stundām);
- iegūtajai nedeklarēta darba ienākuma vērtībai tiek piemērotas normatīvajos aktos noteiktā IIN un VSAOI likme, iegūstot attiecīgo algas nodokļu plaису vērtības.

Nedeklarēto ienākumu noteikšanas komponentes

Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarēto darba ienākumu aplēsēm izraugās darbavietas, kuru vidējais atalgojums nesasniedz 80 % no «normālā» atalgojuma. Šādas darbavietas tiek piesaistītās kādai no sešām novērtējuma komponentēm. Katra darbavieta var būt piesaistīta tikai vienai no komponentēm.

Novērtējumā izmantotās komponentes

1. komponente
«Darbavietas
stundas tarifa
likmes
neatbilstība
«normai»»

2. komponente
«Darbavietā
nostrādāto
stundu
neatbilstība
«normai»»

3. komponente
«Vienlaicīga
darbavietas
stundas tarifa
likmes un
stundu skaita
neatbilstība
«normai»»

4. komponente
«Darbavietā ir
deklarētas
nostrādātās
stundas bez
atalgojuma»

5. komponente
«Darbavietā ir
deklarēts
atalgojums bez
nostrādātajām
stundām»

6. komponente
«Darbavietā ir
konstatēts
anomāli zems
vai augsts
nostrādāto
stundu skaits»

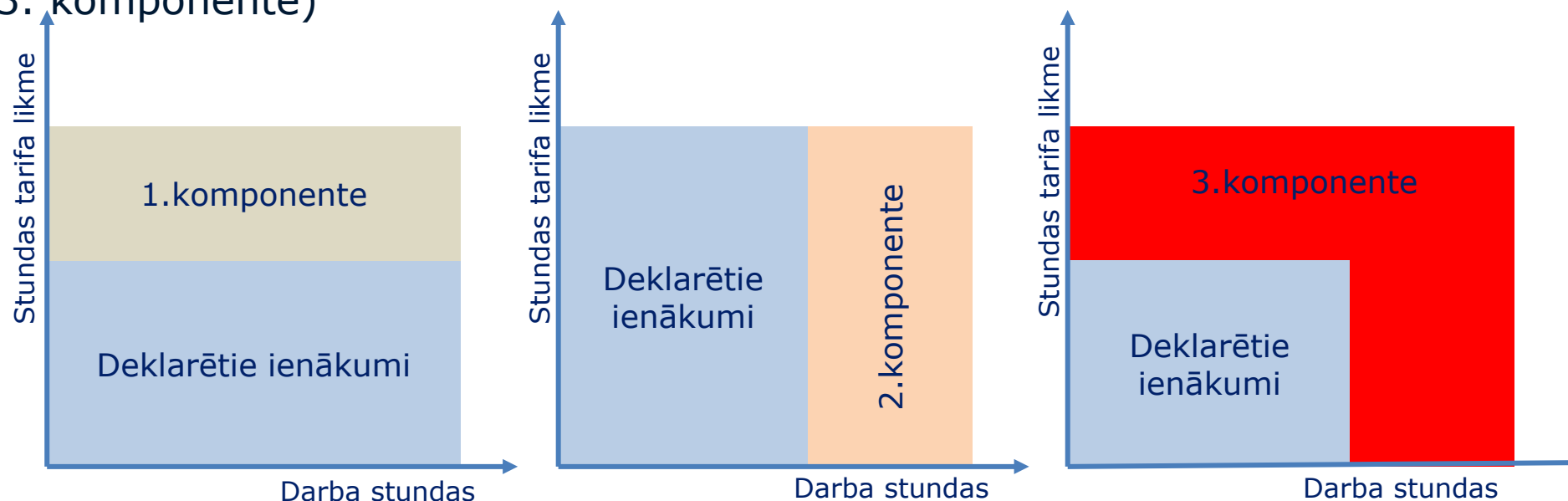
Nedeklarēto ienākumu noteikšanas 1.-3. komponente

Valsts ieņēmumu
dienests

Ja darbavietas deklarētais atalgojums nesasniedz 80 % no profesijas «normālā» atalgojuma reģionā un **darbavietas** darba devēju ziņojumu (**DDZ**) **dati analīzes kontekstā tiek uzskatīti par «ticamiem»** (deklarētā alga ir lielāka par nulli, nostrādāto stundu skaits ir gan lielāks par nulli, gan atrodas ticamības robežās) tiek identificētas trīs neatbilstību tipoloģijas, kas veido trīs nedeklarētā ienākuma komponentes:

- darbavietas stundas tarifa likmes neatbilstība «normai» (veidojas 1. komponente);
- darbavietā nostrādāto stundu neatbilstība «normai» (veidojas 2. komponente);
- vienlaicīga darbavietas stundas tarifa likmes un stundu skaita neatbilstība «normai» (veidojas 3. komponente)

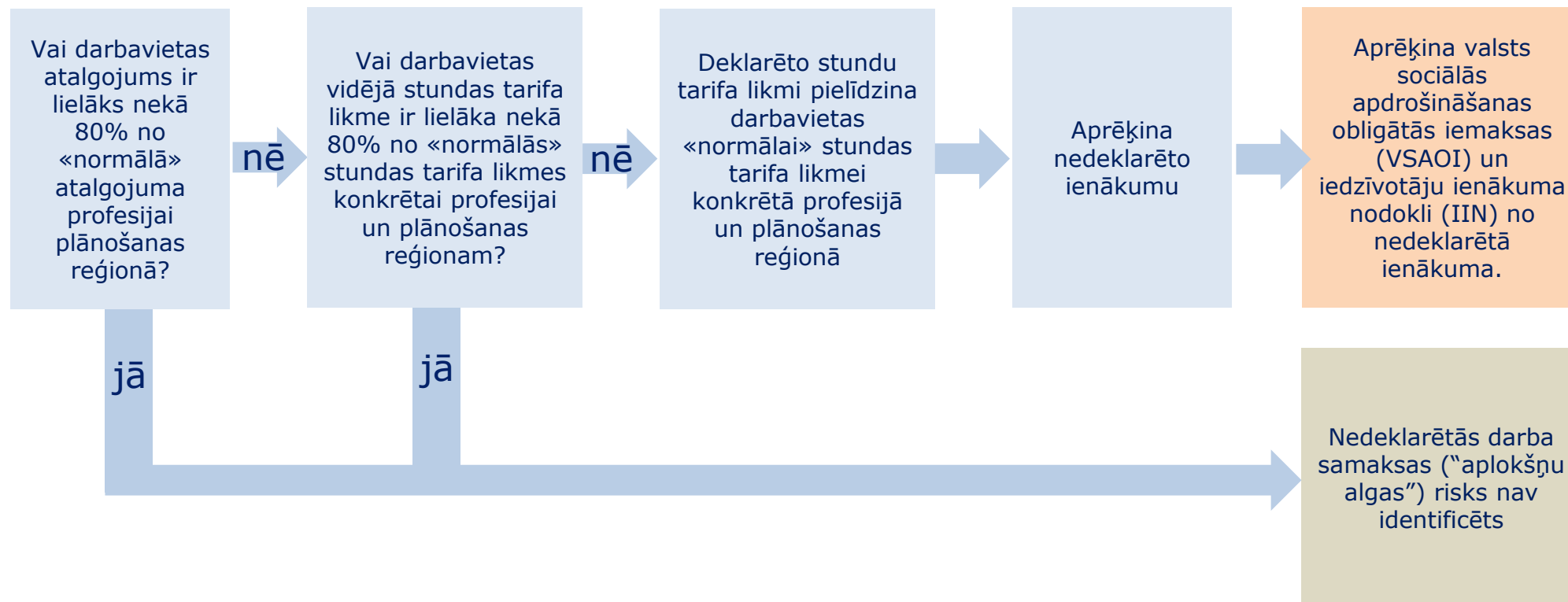

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas no darbavietas vidējās stundas tarifa likmes neatbilstības (plaisas 1. komponente)

Valsts ieņēmumu
dienests

Nodokļu plaisu, kas veidojas **no darbavietas vidējās stundas tarifa likmes neatbilstībām**, aprēķina visām darbavietām, kurām tā nesasniedz 80 % no noteiktajai profesijai noteiktajā plānošanas reģionā (Kurzemē, Latgalē, Vidzemē, Zemgalē un Rīgā) aprēķinātās vidējās stundas tarifa likmes vērtības.

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas no darbavietā nostrādāto stundu neatbilstības (plaisas 2. komponente) (1)

Valsts ieņēmumu
dienests

Lai aprēķinātu nodokļu plaisu, kas veidojas no **darbavietā nostrādāto stundu neatbilstībām**, izmanto šādus pamatposmus:

- 1) identificē darbavietas, kurās nostrādātās darba stundas nerasniedz 80 % no vidējām nostrādātajām darba stundām noteiktajai profesijai noteiktajā plānošanas reģionā (Kurzemē, Latgalē, Vidzemē, Zemgalē un Rīgā);
- 2) no aprēķina izslēdz nodarbinātos, kuriem vienlaicīgi īstenojas abi šādi nosacījumi:
 - personai ir divas un vairāk darbavietas;
 - visās personas darbavietās summārais nostrādāto stundu skaits mēnesī ir lielāks par 100 stundām (apmēram 2/3 no pilnas slodzes) vai personas visās darbavietās gūtais summārais darba ienākums ir lielāks vai vienāds ar 1000 EUR/mēnesī.

Algas nodokļu plaša, kas veidojas no darbavietā nostrādāto stundu neatbilstības (plaisas 2. komponente) (2)

Valsts ieņēmumu
dienests

No aprēķina izslēdz nodarbinātos, kuriem īstenojas vismaz viens no šādiem kritērijiem:

- darba ņēmējs ir sasniedzis pensijas vecumu;
- darba ņēmējs ir sieviete ar vismaz vienu bērnu, kurš nav sasniedzis piecu gadu vecumu attiecīgā nedeklarēto darba ienākumu novērtēšanas perioda beigās;
- darba ņēmējs ir persona ar invaliditāti.

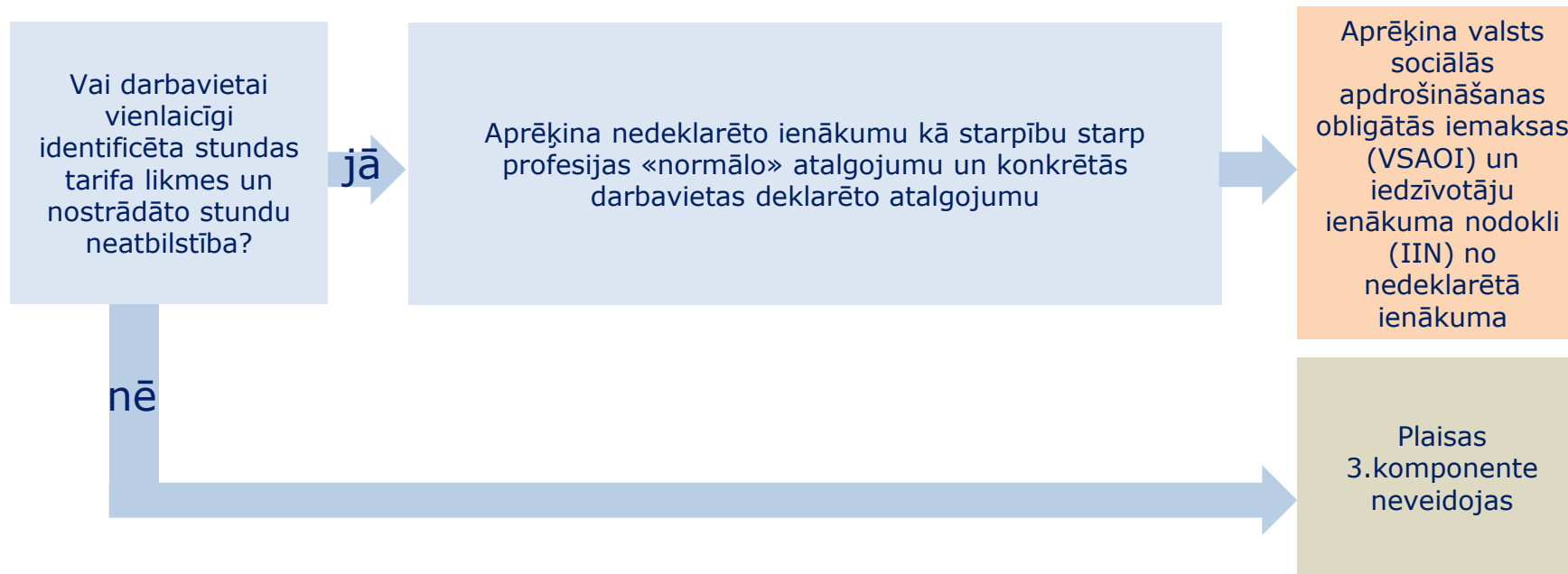

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas, ja darbavieta neatbilst «normāla» darba laika un stundas tarifa likmes kritērijam (plaisas 3. komponente)

Valsts ieņēmumu
dienests

Ja novērtējuma rezultātā darbavietai vienlaikus identificē gan neadekvāti zemu nostrādāto darba stundu skaitu, gan zemāku vidējo stundas tarifa likmi nekā vidēji profesijā, tad deklarētā darba samaksa būtiski atšķiras no profesijai raksturīgā «normālā» atalgojuma. Šādos gadījumos, nosakot nedeklarēto darba ienākumu apjomu, darbavietas deklarēto atalgojumu salīdzina ar profesijas «normālo» atalgojumu reģionā. (*)

* Ja darbavietā «normai» neatbilstošs nostrādāto stundu skaits ir pamatojams ar kādu no iespējamajiem atvieglojumiem (sk. 2. komponenti), tad aprēķins ir veicams pēc 1. komponentes formulas.

Nedeklarēto ienākumu noteikšanas 4.-6. komponente

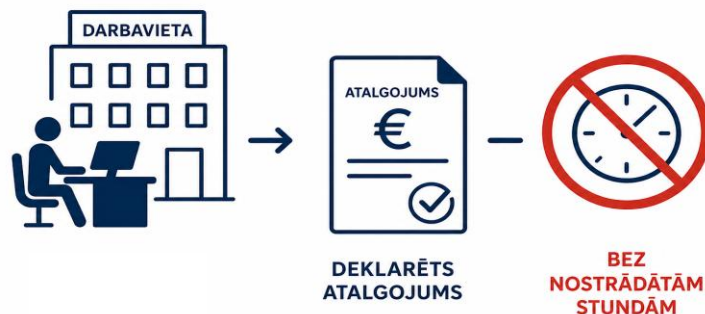
Valsts ieņēmumu
dienests

Ja darbavietas deklarētais atalgojums nesasniedz 80 % no profesijas «normālā» atalgojuma reģionā un **darbavietas** darba devēju ziņojumu (**DDZ**) **datos analīzes kontekstā tiek novērotas iespējamās anomālijas**, tiek identificētas trīs neatbilstību tipoloģijas, kas veido papildus trīs nedeklarētā ienākuma komponentes:

- darbavietā ir deklarētas nostrādātās stundas bez atalgojuma (veidojas 4. komponente);
- darbavietā ir deklarēts atalgojums bez nostrādātām stundām (veidojas 5. komponente);
- darbavietā ir konstatēts anomāli zems vai augsts nostrādāto stundu skaits (veidojas 6. komponente).

4. komponente

5. komponente

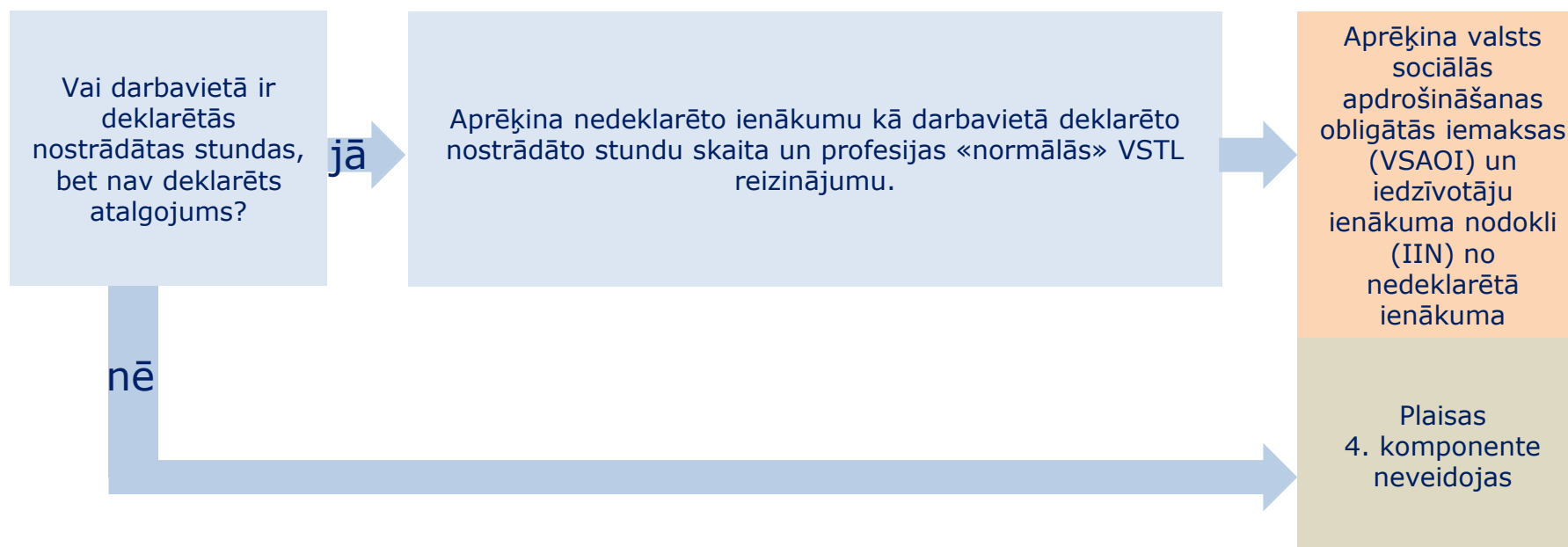
6. komponente

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas, ja darbavietā ir deklarētas nostrādātās stundas bez atalgojuma (plaisas 4. komponente)

Valsts ieņēmumu
dienests

Ja darbavietā ir deklarētas nostrādātās stundas bez atalgojuma, šādi gadījumi (šādi dati) tiek uzskatīti par datiem ar iespējamām anomālijām. Šādos gadījumos, nosakot nedeklarēto darba ienākumu apjomu, darbavietas deklarēto nostrādāto stundu skaitu attiecina pret profesijas «normālo» vidējo stundas tarifa likmi (VSTL).

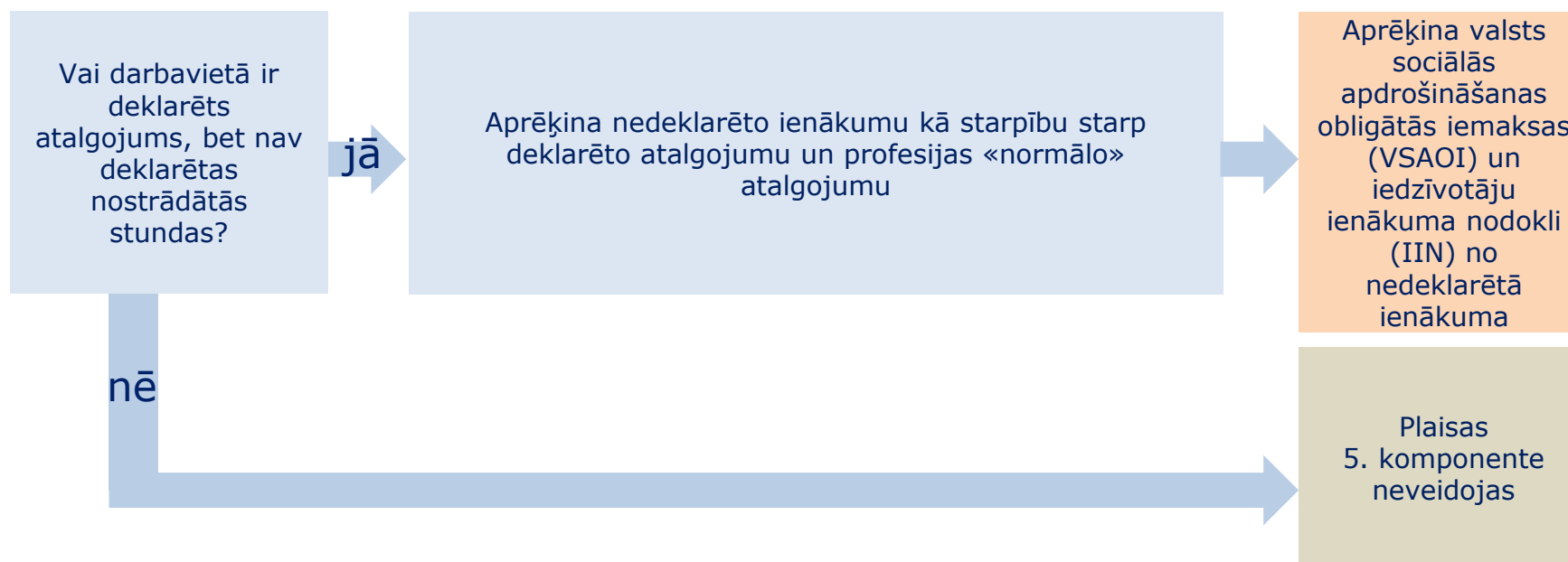

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas, ja darbavietā ir deklarēts atalgojums bez nostrādātām stundām (plaisas 5. komponente)

Valsts ieņēmumu
dienests

Ja darbavietā ir deklarēts atalgojums bez nostrādātajām stundām, šādi gadījumi (šādi dati) tiek uzskatīti par datiem ar iespējamām anomālijām. Šādos gadījumos, nosakot nedeklarēto darba ienākumu apjomu, darbavietas deklarēto atalgojumu salīdzina ar profesijas «normālo» atalgojumu reģionā.

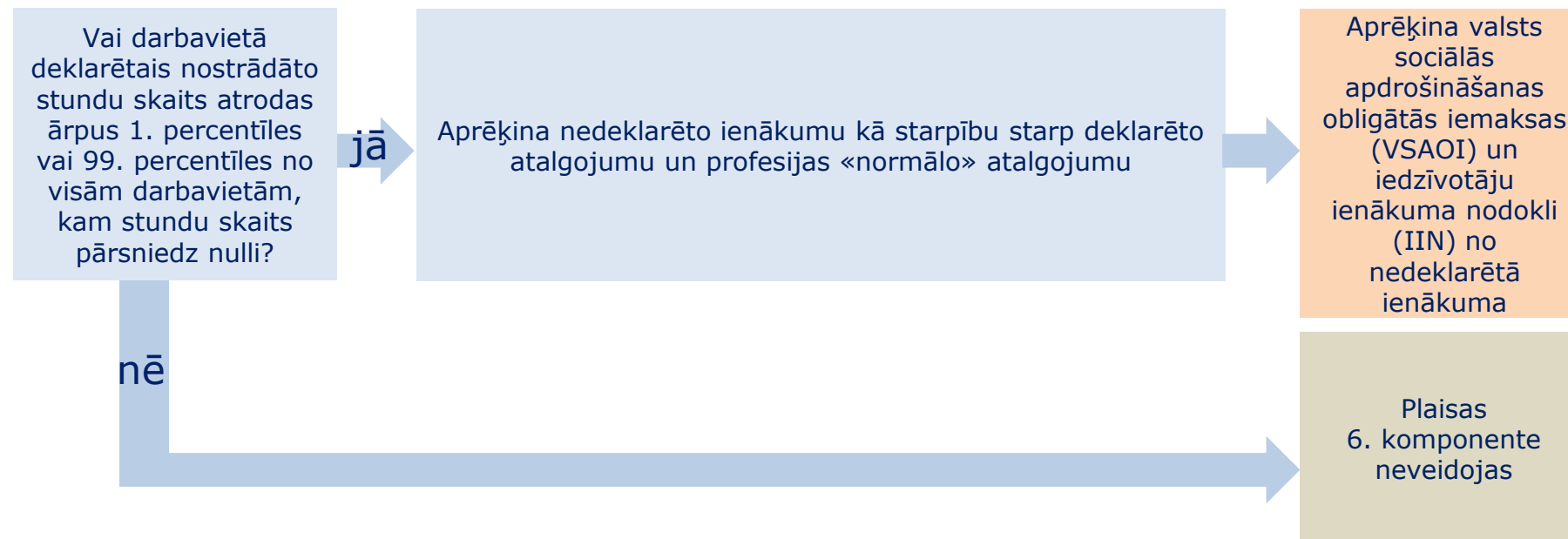

Algas nodokļu plaisa, kas veidojas, ja darbavietā ir konstatēts anomāli zems vai augsts nostrādāto stundu skaits (plaisas 6. komponente)

Valsts ieņēmumu
dienests

Ja darbavietā deklarētais nostrādāto stundu skaits ir zemāks par 1. percentīli vai augstāks par 99. percentīli, salīdzinot ar visām darbavietām, kur nostrādāto stundu skaits pārsniedz nulli, šādi gadījumi analīzes vajadzībām tiek izskatīti atsevišķi. Šādos gadījumos, nosakot nedeklarēto darba ienākumu apjomu, darbavietas deklarēto atalgojumu salīdzina ar profesijas «normālo» atalgojumu reģionā.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) plaisas aprēķins no nedeklarētiem darba ienākumiem

Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarētiem ienākumiem ir piemērojama **minimālā nominālā (normatīvajā aktā paredzētā) IIN likme**.

Tiek pieņemts, ka nedeklarētos ienākumus izmaksā papildus deklarētiem ienākumiem, kuriem jau ir piemēroti visi atvieglojumi (piemēram, neapliekamais minimums, atvieglojumi par apgādībā esošajām personām).

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) nodokļu plaisas aprēķins no nedeklarētiem darba ienākumiem

Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarētiem ienākumiem piemērojama tā pati **efektīvā VSAOI likme**, kura piemērota deklarētiem ienākumiem.

VSAOI likme lielākoties ir atkarīga no nodarbinātām personām piemērotajiem sociālās apdrošināšanas veidiem, kas savukārt ir atkarīgi no darba ņēmēja statusa (piemēram, pensionārs, persona ar invaliditāti).

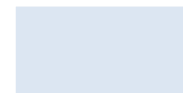
Tiek pieņemts, ka darba ņēmēju struktūra nedeklarētiem ienākumiem ir līdzīga deklarēto ienākumu darba ņēmēju struktūrai, jo VID rīcībā nav informācijas, ka atsevišķā darba ņēmēju kategorijā būtu īpaši izplatīta ienākumu nedeklarēšana.

Metodes priekšrocības un trūkumi

Metode var sniegt informāciju par iespējamo nedeklarētās darba samaksas apmēru un attīstības tendencēm.

Metode var sniegt informāciju par nedeklarētās darba samaksas parādības izplatību dažādās nozarēs.

Metode neatspoguļo nedeklarēto darba samaksu, kas veidojas no nelegālās nodarbinātības.

Metode atspoguļo valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI) un iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) plaisu tikai no viena ienākumu veida – darba samaksas.

Metodei ir būtiski precīzi dati par nodarbināto profesijām un deklarēto darba stundu skaitu.

Valsts ieņēmumu
dienests

Noderīgas vietnes

Valsts ieņēmumu
dienests

Papildus aicinām skatīt VID sagatavoto un tīmekļvietnē publicēto informāciju.

- Nodokļu plaisu apmēri

<https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-plaisas>

- Nozaru statistikas vizualizācija

<https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-vizualizacija>

- Profesiju atalgojuma vizualizācija

<https://www.vid.gov.lv/lv/profesiju-atalgojums>

Valsts ieņēmumu
dienests

@vidgovlv

@vid_gov

@vid_gov

/valsts-ienemumu-dienests

/vidkomunikacija

EDS "Sarakste ar VID"

+371 67120000

VALSTS IENĒMUMU DIENESTS